

ISSN: 2146-1740
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/ayd>,

Araştırma Makalesi

ULUSLARARASI İLİŞKİLER DİSİPLİNİNDE FEMİNİST GÜVENLİK VE YAPISAL ŞİDDET

FEMINIST SECURITY AND STRUCTURAL VIOLENCE IN THE
INTERNATIONAL RELATIONS DISCIPLINE

Hatice TATAR¹

Öz

Makale Bilgi

Gönderilme:
29/03/2021

Kabul:
18/05/2021

Feminist bakış açısından yola çıkılarak hazırlanan bu çalışmada amaç, uluslararası ilişkiler disiplininin erkek bakış açısıyla oluşturulan evrensel kavramlarını ve antroposentrik sistemin eleştirisini yapmak, feminist güvenlik yaklaşımının alana yönelik savunularını ve dönüşümün ne şekilde gerçekleşebileceğini ele almaktır. Bu bağlamda uluslararası ilişkiler alanının hâkim kavram ve yaklaşımları, feminist bakış açısıyla ele alınmıştır. Çalışmada öncelikle feminist uluslararası ilişkiler yaklaşımı hakkında bilgi verilmiş ardından disiplinin temel kavramlarına yönelik eleştirilerden bahsedilmiştir. Daha sonra feminist güvenlik kavramı ele alınmış ve yapısal şiddet teorisi ile bağlantı kurularak kadınların uluslararası ilişkiler alanındaki konumuna dair çıkarımlarda bulunulmuştur. Çalışmada, uluslararası ilişkiler alanında kadınların var olmalarıyla maskülen söylemin etkisini azaltarak güvenlik sorununa çok boyutlu çözümler getirileceği, betimsel araştırma yöntemi kullanılarak tartışılmaya çalışılmıştır. Araştırmanın bulgularına göre uluslararası ilişkiler disiplini içerisinde erkeklere göre cinsiyetlerinden dolayı daha az yer alan kadınların uluslararası alan içerisinde daha fazla görünür olmalarıyla güvenlik sorunlarının çözüleceğine dair doğrudan ilişki kurulamamıştır.

Anahtar Kelimeler: Feminizm, Feminist güvenlik, Yapısal şiddet, Uluslararası ilişkiler.

¹ Yüksek Lisans Öğrencisi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, ORCID ID: 0000-0003-4761-3122, hatice.tatar4646@gmail.com.

Abstract

Article Info

Received:
29/03/2021

Accepted:
18/05/2021

The aim of this study, which was prepared from a feminist point of view, is to criticize the universal concepts of the discipline of international relations and the androcentric system created from the male perspective, to discuss the defenses of the feminist security approach towards the field and how the transformation can take place. In this context, the dominant concepts and approaches in the field of international relations are handled from a feminist perspective. In the study, first of all, information about the feminist approach to international relations was given and then the criticisms of the basic concepts of the discipline were mentioned. Afterwards, the concept of feminist security was discussed and inferences were made about the position of women in the field of international relations by making connections with the structural violence theory. In this study, it is tried to be discussed by using the descriptive research method that multidimensional solutions can be found to the security problem by reducing the effect of masculine discourse with the presence of women in the field of international relations. According to the findings of the study, a direct relationship could not be established that the security problems would be solved if women, who were less involved in the discipline of international relations due to their gender than men, were more visible in the international arena.

Keywords: Feminism, Feminist security, Structural violence, International relations.

1.Giriş

Feminizm, erkeklere tanınmış olan ekonomik, siyasi, sosyal hakların tamamının kadınlara da tanınması gerektiğini savunan bir yaklaşımdır (Taş, 2016: 165). Feminist yaklaşımı savunanlar kadın ve erkek arasında oluşturulan eşitsizlik ve farklılıkların toplum tarafından yapay olarak inşa edildiğini iddia etmekte, kadın ve erkeğin yapay toplumsal cinsiyet kalıplarına göre değil bağımsız bireyler olarak değerlendirilmesinin gerekliliğini savunmaktadır. Feminizm tarafından eleştirilen cinsiyet temelli ayrımlarda kadının rolünün sınırlı kalması ve kadın deneyimlerinin görmezden gelinmesi sadece toplumsal, kamusal ve siyasi alanlarla sınırlı kalmamış, bu görmezden geliş uluslararası ilişkiler alanında da kendini göstermiştir.

Bu amaçla feminizm yapay toplumsal cinsiyet yargıları sonucu, kadınların pek çok alandaki ikincil konumuna ve kadınların kamusal-özel alanlarda yaşadıkları sorunlara ek olarak uluslararası ilişkiler alanında da kendi deneyim ve tecrübelerinin görmezden gelinişi sonucu yaşadığı sorunlara çözüm bulmak amacını taşımıştır.

Feminizm, uluslararası ilişkiler disiplininin ana teori ve yaklaşımlarının kadınları hiçbir sürece dahil etmemelerini eleştirmiştir (Doğan & Özlük, 2016: 54). Feminist teoriye göre

uluslararası ilişkiler alanı kadın ve erkek arasındaki eşitsizlik ile şekillenmiş ataerkil bir alandır ve bu alanla beraber devlet, bürokrasi ve siyaset alanlarından da uzak tutulmuştur. Feminist teori bu kapsamda uluslararası ilişkiler alanında, kadının deneyimlerinin dikkate alınmasını, üretilen uluslararası kavramların yeniden analiz edilip ele alınmasını amaçlamaktadır. Uluslararası ilişkiler teorilerinin üzerine inşa edilmiş olan ana kavram, kuram ve yaklaşımların, kadının olmadığı tek taraflı cinsiyet yaklaşımının ürünü olmasını (Ataman, 2009: 9) eleştiren feminist teori uluslararası ilişkiler alanında kadının deneyimlerinin dikkate alınmasını, üretilen uluslararası kavramların yeniden analiz edilmesini ve bunların yeniden tanımlanmasını amaçlamaktadır (Tür & Koyuncu, 2010: 11).

Uluslararası ilişkiler alanında hâkim olan güvenlik anlayışı erkek egemen bakış açısı ile oluşturulmuş ve tanımlanmıştır. Feminist yaklaşımı savunanlara göre kadınlara yöneltilen şiddet ile uluslararası alanda görülen şiddet birbiriyle oldukça bağlantılıdır. Çünkü her iki eylemin kaynağı da “erkek gücü” dür. Feminist yaklaşım, kadınların erkekler tarafından korunan bir toprak parçası olarak görülmesini kabul etmemekte ve erkekler tarafından verilen kararların sonuçlarından bizzat etkilenen kadınların, şiddet uygulayan erkek/devlet ataerkilliği elinde bir meta olarak görülmesini eleştirmektedir.

Karar mekanizmasının eril bir yapıda olduğu uluslararası alanda savaş kararlarının sonuçlarından en çok etkilenenlerin kadınlar olduğu bilinmektedir. Kadınlar, savaş sırasında ve savaş sonrasında, kazanan devlet askerleri tarafından bir zafer, silah, yenilen devletin erkeklerinden intikam alınması için bir oyuncak olarak kullanılmış, tecavüz ve doğrudan şiddet eylemlerinde canlarını vermiştir. Şiddetin bir diğer türüsü olan yapısal şiddete maruz kalan kadınlar, yoksunluklarla, eşitsizliklerle ve dışlanmışlıklarla karşı karşıya kalmaktadır.

Bu düşüncelerin bir analizi olarak bu makale, uluslararası ilişkiler disiplininin eril perspektif ile yazılan ana kavram, kabul ve yaklaşımlarını feminist uluslararası ilişkiler bakış açısı ile incelemeyi amaçlamaktadır. Uluslararası ilişkiler alanının görünmeyen aktörü kabul edilen kadınların, alanın temel kavramları içerisinde nerede yer aldığı, neler yaşadığı ve dönüşümün ne şekilde gerçekleşeceği soruları üzerine hazırlanan bu çalışmanın ilk bölümünde feminist yaklaşımın uluslararası ilişkiler disiplini içerisindeki konumundan bahsedilmiştir. Sonraki bölümde feminist yaklaşımın alanın temel kavramları olarak kabul edilen savaş, devlet, güç ve iktidar kavramlarına yönelik eleştirilerine yer verilmiş olup, dördüncü bölümde ise feminist güvenlik, yapısal şiddet teorisi ve kadınların karşı karşıya kaldıkları eşitsizlikler, toplumsal cinsiyet perspektifinden incelenmiştir.

2. Feminizm ve Uluslararası İlişkiler

Feminizm kavramı, Antik Çin'e kadar uzanan dönemlerde dile getirilmiş olan bir kavram olmasına rağmen (Heywood, 2018: 89) ilk olarak 18. yüzyılda İngiltere'de ortaya çıkmış ve Mary Wollstonecraft'ın "A Vindication of the Rights of Women" isimli eseri ile de akademik disiplin içerisinde kendisine yer bulabilmiştir. 18. yüzyıl feministleri, bu eserle birlikte, erkeklerin ideallerine boyun eğen ve evcilleşen kadın anlayışını ve siyasetçilerin devrimci söylemlerini reddetmiş, kadın-erkek eşitliği tutumunu savunmaya başlamışlardır (Arat, 2017: 41). Feminizm zaman içerisinde çeşitli kollara ayrılmış ve birçok alt gruplar oluşmuştur. Fakat bu farklılıklara rağmen (Liberal feminizm, geleneksel-marksist feminizm, radikal feminizm, sosyalist feminizm, siyah ve üçüncü dünya feminizmi, ekolojik feminizm) tüm feministler feminizmin, cinsiyetçi baskıya son verme hareketi olduğu konusunda hemfikir olmuşlardır (Warren, 1988: 31).

Feminizmin uluslararası ilişkiler alanına girişi "Kadınlar Nerede?" sorununun sorulmasıyla başlamış (Tickner, 2002: 278) ve feminist yaklaşım, uluslararası ilişkiler disiplini içerisinde 1980'li yılların ikinci yarısından itibaren ele alınmıştır (Tür & Koyuncu, 2010: 7). Bunun en önemli örneklerinden birisi, o yıllarda uluslararası ilişkiler disiplini ile alakalı dergi yayınlarında feminizm ile ilgili araştırmaların ve makalelerin sayısındaki artıştır (Ataman, 2009: 6). Feminist yaklaşımın uluslararası ilişkiler alanındaki yansımalarına değinmeden evvel, bu kavramın savunularının tanımlanmasında yarar vardır. Feminizm, en genel tanımı ile kadın ile erkek arasındaki sosyal, siyasal, ekonomik vb. pek çok alandaki eşitliğin sağlanması gerektiğini savunan bir düşüncedir. Feminist yaklaşım, toplumsal hayatta kadınların, erkekler ve erkek eliyle oluşturulmuş olan kurumlar tarafından görünmez kılındığını ve toplumdan soyutlanıp, özel alana sıkıştırılmasını eleştirmekte ve bu düzenin dönüştürülmesi gerektiğini savunmaktadır. Fakat günümüz dünyasında feminizmi sadece bir kadın-erkek eşitliği hareketi olarak görmek veya salt bu alana indirgemek doğru sonuçlar doğurmamakla birlikte feminizmin, artık sadece erkek karşıtı bir oluşum olmadığını da belirtmemiz gerekmektedir (Tunca, 2018: 19). Feminizm, kadınların kendi tecrübelerinden, fikir ve eylemlerinden yola çıkarak hem yeni bir dünya oluşturmaya çalışmakta hem de erkek merkezli olan şimdiki dünyayı eleştirmektedir (Arı, 2013: 528). Bu yaklaşım kadının, mevcut kurumlarda hakimiyeti elinde bulunduran erkeğin bu üstün konumunu değiştirmek için yaptığı eylem, faaliyet, siyasal ve hukuki mevzuatın yeniden gözden geçirilip, dönüştürülmesine kadar uzanmaktadır (Yayla, 2015: 107).

Uluslararası ilişkiler disiplinine baktığımızda, disiplin içerisinde devletler, devletlerarası ilişkiler ve devlet dışındaki bütün aktörlerle iletişimi kapsayan geniş bir tanımlama görülmektedir (Ateş, 2009: 12). 1980’li yıllara kadar uluslararası ilişkiler içerisinde hâkim teori olarak varlığını sürdüren realizm ve onun ardılı kabul edilen neo-realizm, eleştirel düşüncenin ortaya çıkmasıyla beraber irdelenmeye başlanmıştır. Eleştirel düşünce, uluslararası alanda hâkim teori olan realizmin, devleti uluslararası alanın tek aktörü olarak görmesine ve realist fikirlere göre uluslararası politikanın yürütülmesine karşı çıkmış ve feminist uluslararası ilişkiler akademisyenleri, realist yaklaşımın bazı temel kavram ve varsayımlarının erkek bakış açılarını yansıttığını savunmuştur (Goldstein & Pevehouse, 2015: 161).

Ayrıca uluslararası ilişkiler alanı, feminist yaklaşıma göre uzun yıllar boyunca sadece erkeklerin hâkim olduğu bir alan olarak kalmış ve erkekler akademik çalışmalarda, diplomatik alanlarda ve uluslararası siyaset sahasında tek hâkim karar verici pozisyonda bulunurken (Ataman, 2009: 5-6) kadınlar uluslararası ilişkiler alanında anneler, eşler, işçiler, kadınlığın taşıyıcıları ve erkeklerin destekleyicileri olarak sembolize edilmiştir (Zalewski, 2010: 35). Dolayısıyla feminist uluslararası ilişkiler yaklaşımına göre uluslararası alana, bu alanda verilen karar ve uygulanan politikalara, kadını buradan soyutlayan erkek siyaset uygulayıcıları ve ataerkil sistemler hükmetmiş ve hükmetmeye devam etmektedir (Atmaca & Ercan, 2018: 23).

Eleştirel düşünce ile varlığını hissettiren feminist yaklaşım, devlete karşı yapılan bir tehdit ve risk yerine bireyi temel alan bir tehdit ve risk yaklaşımının benimsenmesi gerektiğini savunmuştur (Birdişi, 2019: 100). Çünkü feminist uluslararası ilişkiler yaklaşımına göre, devletler tek tek bireylerden oluşmaktadır. Realist teorinin tersine feminist uluslararası ilişkiler yaklaşımı, uluslararası alanda hâkim aktör kabul edilen devletlerin davranışlarının, içeriden yani devlet içerisinde yaşayan bireylerden tek tek etkilendiğini, yapılan çalışmalarda veya alınan karar ve uygulamalarda bireylerin de etkisinin olduğunu savunmuş ve alanın incelenmesinde bireylerin de devlet kadar dikkate alınması gerektiğini söylemiştir.

3. Feminizmin Uluslararası İlişkilerin Temel Kavramlarına Yönelik Bakışı ve Eleştirileri

Feminist yaklaşımların uluslararası ilişkiler disiplinine yönelik ilk temel eleştirisi, uluslararası ilişkilerin kadını içermemesi ve görmezden gelmesi olmuştur (Tür & Koyuncu, 2010: 9). Feministler, 1980’lerin sonlarında uluslararası ilişkiler disiplininin toplumsal cinsiyet temelli analizlerine başladığında, uluslararası ilişkiler alanının toplumsal cinsiyet açısından tarafsız olmaktan çok cinsiyetçi olduğunu iddia etmişlerdir (Tickner, 1999: 45). Feminist

akademisyenlere göre uluslararası ilişkiler alanında kadın ve erkek cinsiyeti olarak bir ikilik oluşturulmuş ve kadınlar, erkekler karşısında ötekileştirilmiştir (Ataman, 2009: 9). Feminist teorisyenler uluslararası ilişkiler alanında var olan kavram, kuram ve teorilerin erkek bakış açısıyla oluşturulup, tanımlandığını söylemekte ve bu anlayışın dönüştürülmesi gerektiğini savunmuştur. Bu bölümde feminist uluslararası ilişkiler yaklaşımının, uluslararası ilişkiler alanının temel kavramları olarak kabul edilen savaş, devlet, güç ve iktidar kavramlarına yönelik bakış açısı ve eleştirilerine yer verilecektir.

3.1. Feminist Uluslararası İlişkiler Yaklaşımının Savaş Kavramına Bakışı

Feminist teorisyenlerin uluslararası ilişkiler disiplinine yapmış olduğu en önemli katkılardan birisi, uzun dönem boyunca disiplinde hâkim teori olarak varlığını sürdürmüş olan realizmin eleştirisini yapmış olmasıdır (Atmaca & Ercan, 2018: 24). Realist teorinin çizdiği yüksek siyaset ve alçak siyaset ayrımında eril alan olarak görülen yüksek siyasette güç, güvenlik ve devlet konuları; dişil alan olarak görülen alçak siyasette aile, kadın ve insan hakları konuları ele alınmıştır. Soğuk Savaş'ın ardından realist teori ilgilendiği konular dışında ekonomik, çevre, toplumsal alanlar, insan hakları, eğitim gibi konular da ele alınmaya başlamış (Ataman, 2009: 23) ve feminist yaklaşım bu dönemde kendi görüşlerini sunma fırsatı yakalamıştır. Realist teoride devlet güvenliği için fiziksel güvenlik yani emniyet, bağımsızlık, gücünü artırma ve egemenlik hayati noktada yer almıştır (Morgan, 2007: 14). Devletler diğer devletlerden algıladıkları tehdit nedeniyle güçlerini korumak kadar arttırmak isteğine de sahip oldukları için diğer devletlerle zaman zaman karşı karşıya gelmiştir. Aralarındaki mücadele, birinin diğerini ortadan kaldırmasına kadar ulaşacak olsa dahi devletler bunu göze almışlardır (Dedeoğlu, 2018: 72). Yani realist teoride, devletler varlığını devam ettirmek ve gücünü arttırmak için savaşı bir araç olarak kullanma fikrine çoğu zaman kucak açmıştır.

Savaşların nedenleri üzerinde duran realistlerin aksine feministler savaşların kadın ve çocukların üzerindeki sonuçları üzerinde durmuştur (Ataman, 2009: 26). Feministler toplumda kadınların karşı karşıya kaldıkları şiddet, baskı, zulüm olayları ile güvenlik sorunlarına neden olan terör, savaş, mücadele gibi eylemlerin aslında aynı kaynaktan beslendiğini söylemiştir (Birdişli, 2019: 106). Suç ve savaş açısından bakıldığında toplumdaki şiddetin, savaşın ve kaosu sorumlusu çoğunlukla erkekler olarak kabul edilmiş (Smith, 2020: 66) ve realizmdeki gizli erkeklik vurgusu da bu savaşlarda kendini göstermiştir (Goldstein & Pevehouse, 2015: 166). Savaşların erkeklerin kavgası şeklinde olması, bunlara erkeklerin karar vermesi ve zamanı belirlemesine (Tür & Koyuncu, 2010: 13) rağmen feministler, savaşta kadınların yardımcı

rolünün veyahut kurban rolünün görmezden gelinmesini eleştirmiştir (Eken, 2017: 458). Savaş kararını veren erkekler, savaşlarda koruyan-kollayan bir görev üstlenirken kadınlar, savaşan erkeklerin ihtiyaçlarını karşılama görevini yerine getirmiştir (Emir, 2016: 146). Fakat kadınlar kendilerine ihtiyaç duyulan bir savaş zamanında erkeklerin endüstriyel işlerini yapmış ve gerektiğinde cephedeki erkeklerin bakım, giyim ve çeşitli ihtiyaçlarını karşılamış olmasına rağmen kadınlara duyulan ihtiyaç bittiğinde yani savaş sonrasında kadınlardan tekrardan ev hanımı ve anne olma rolleri beklenmiştir (Runyan & Peterson, 2014: 49).

Bu duruma paralel olarak uluslararası ilişkiler disiplininde de savaş durumunda, erkekler daha çok koruyucu bir rol üstlenirken kadınlara güçsüz, savunmasız ve korunması gereken rol layık görülmüştür (Gürpınar, 2017: 473). Toplum içerisinde kadının fiziksel yapısı “zayıf” olarak değerlendirilirken aile içinde “anne” rolü ile sağlam bir zemin üzerine inşa edilmiş bir karakter yapısına kavuşturulmuştur. Buradan hareketle savaşın heybesinde bulunan acı, ölüm ve kayıp gibi duygular kadının yaradılışına uygun görülmemiş ve birçok insan, kadının savaşmasının onun fizyolojik, psikolojik ve doğasına aykırı olması nedeniyle karşı çıkmıştır (Emir, 2016: 147-148). Kadınlar bu düşünce nedeniyle savaşlarda nadiren rol almışlar fakat savaşan erkeklere lojistik destek sağlama (Goldstein & Pevehouse, 2015: 166), savaşan asker ve ailelerinin ihtiyaçlarını karşılama, yaralı asker bakımı ve özellikle 1. Dünya Savaşı ardından gerektiğinde uçakla uçma, köprüleri patlatma ve keskin nişancılık görevlerini yerine getirmişlerdir (Emir, 2016: 147).

Bunların dışında kendilerine biçilen rolden çıkıp cephede veya cephe gerisinde askerlik görevi yapan kadınların yaşadıklarına da bu noktada değinilmesi gerekmektedir. Kadın askerlerin çoğu, meslektaşlarının cinsel taciz ve tecavüzleri ile karşı karşıya kalmıştır. Buna örnek olarak ABD’li kadın askerlerin uğradıkları cinsel taciz ve tecavüz eylemleri verilebilir. Irak ve Afganistan’da görev yapan 200.000 aktif kadın askerinin bulunduğu bir orduda kadınların %60’ı sistematik şekilde tecavüze uğramış ve psikolojik şiddete maruz kalmıştır (ALJAZEERA, 2020). Yine Amerika’da yapılan bir araştırmada kadın askeri personellerinin %43 ila %60’ının fiziksel ve cinsel şiddet yaşadığı ortaya çıkmıştır. Birinci Körfez Savaşı’ndan sonra Amerika Gaziler İdaresi tesislerindeki kadın hastaların neredeyse %90’ı görevlerini yaparken taciz edilmiş ve %37’lik bir kısım ise tecavüze uğramıştır (Whitworth, 2008: 119).

Bir başka örnekte ise hava kuvvetleri komutanı Jennifer Norris, işe aldığı kişi tarafından tecavüze ve aktif görevdeyken üç üst amiri ve diğer hizmet üyeleri tarafından cinsel tacize uğramış ve yaşadığı psikolojik travmayı tedavi ile atlatmıştır (MYHEALTH, 2020). Pakistan

Hava Kuvvetleri'nde uçuş subayı olan Quratulain Fatima ise hava üssündeki ilk yılında amirinin kendisine ve diğer kadın meslektaşlarına uygunsuz şekilde dokunmasından, cinsel yorumlar ve cinsel şakalarından dolayı ciddi bir psikolojik travma yaşamıştır (ALJAZEERA, 2020). Savaşların sonuçlarını en acı şekilde deneyimleyen tarafın sivil kadın ve çocuklar olmasına ek olarak, savaş zamanında erkeklere destek olmak amacıyla askeri, bakım vb. alanlarda çalışan kadınların da henüz savaş bitmeden cinsel ve fiziksel şiddeti doğrudan yaşamaya başlayan taraf olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır.

Savaşın kadınların üzerinde kan akıttığı şiddet ve tecavüz eylemlerini eleştiren ve kendisini uzun yıllar boyunca barış ve şiddetsizlik ile ilişkilendiren feminist yaklaşım (Sylvester, 2010: 609), erkeklerin savaşında en fazla bedeli ödeyen tarafın kadınlar ve çocuklar olduğunu söylemektedir. BM nüfus fonu, 2010'da teması çatışma bölgelerinde yaşayan kadınlar olan raporunda Bosna Hersek, Filistin, Ürdün, Irak gibi Ortadoğu ülkelerinde yaşanan çatışma ve felaketlerden etkilenen tarafın genellikle kadınlar ve çocuklar olduğunu ortaya koymuştur. Kadınlara yönelik cinsel şiddet, pek çok savaşta yaşanan yaygın bir durum olmuş (Arman & Şerbetçi, 2012: 71) ve kadınlar, düşman devletin kültürünü taşıyan bireyler oldukları ve düşman devletin gelecek nesillerini doğuracakları için şiddete maruz kalmışlardır (Özdemir, 2015: 311). Tarihte çoğu zaman savaşı kaybeden devletin kadın ve çocukları, kazananların elinde birer intikam aracına dönüşmüştür. Savaş sonrası kazananların gerçekleştirdiği tecavüz eylemleri, galibin gücünü gösterdiği, kaybedenlerin onurunu ve psikolojisini ortadan kaldırmak için kullandığı bir savaş silahı olmuştur (Erdemir, 2016: 104). Bundan dolayı feministler, askeri kapasite ve savaşları, devletin sahip olduğu toprak parçasını korumak ve dışardan gelebilecek tehlikelere karşı güvende kalmak şekline çok, kadının ve çocukların bireyselliğine yönelik bir devlet şiddeti olarak tanımlamışlardır (Tür & Koyuncu, 2010: 13). İşte feministler bu devlet ataerkilliğine yani kadınların erkekler tarafından sistematik tahakkümüne karşı gelmekte olan bir yaklaşım olarak ortaya çıkmıştır (Warren, 1988: 32).

Feminist yaklaşım uluslararası ilişkiler disiplindeki savaş kavramının eleştirisine ek olarak, disiplin içerisinde bir kadın-erkek ikiliği oluşturulduğunu ifade etmiş ve bu ikiliğe bağlı olarak devlet, dışarda bulunan düşmana karşı korunmaya muhtaç olan bir "kadın" olarak tasvir edilmiş, onu savunmak ve hayatta kalmak için erkek ruhuna ihtiyaç duyulmasına karşı çıkmıştır (Arman & Şerbetçi, 2012: 74). Eken (2017)'e göre uluslararası ilişkiler disiplinde kadın iki şekilde ele alınmıştır: Birincisi kollanması gereken "ana vatan", ikincisi ise erkeğini yitirmiş olan "düşman portresi" dir. Ana vatanın kadın bedeni ile arasında benzerlik kurulması

sonucunda kadın bedenleri, savaş ve çatışma durumlarında çoğu zaman yabancı erkeklerin tehlikesi ile karşı karşıya kalmıştır (Kelleci, 2017: 418). Kadınlar fethedilen toprağı temsil ettiği için tecavüzlere uğramış ve kadın bedeni “vatan” olarak tanımlanmıştır. Kara parçasına/kadın bedenine duyulan erkeksi arzu ile vatan; düşmana karşı korunması, sahip olunması ve gerektiğinde uğruna ölünmesi gereken bir erillik ifadesi olarak tasvir edilmiştir (Özdemir, 2015: 311). Vatan ve kadın benzetmesi aynı zamanda, kadını yabancı tehlikelere karşı koruyamayan erkeğin, beden ve toprak üzerindeki hakimiyetini kaybettiğı düşüncesini de doğurmuş (Kelleci, 2017: 418) ve bu düşüncenin beraberinde erkini yitirmiş toprak parçası/kadın bedeni, düşmanın istilasına açık hale gelmiştir. Yani egemeni ve gücü olmayan bir toprak parçası başarısız devlet olarak tanımlanmış ve bu bölge savunmasız yani erksiz olduğu için her türlü müdahaleye açık kabul edilmiştir (Eken, 2017: 457). Bu düşünceye paralel olarak erkini yitirmiş bir kadın da diğer erkeklerin saldırısına açık hale gelmekte düşüncesi doğmuş yani uluslararası ilişkiler disiplini içerisinde kadınlık-feminenlik, başında bir egemen erk olmadığı sürece bir zayıflık ve eksiklik olarak tanımlanmıştır.

Cockburn (2010) uluslararası alanda meydana gelen ve kadın ve çocukların en fazla bedel ödediğı savaşları, belirli toplumsal cinsiyet kimliklerinin ürettiğini söylemiş ve bundan dolayı savaşı silahlı, öfkeli ve morali bozuk erkekler ile mağdur edilen kadınlardan ayrı ve uzak olarak tanımlamaya çalışmıştır. Feminist yaklaşım erkeksi realist bir uluslararası ilişkiler anlayışı yerine, daha kadınsı ilkelere dayalı bir alanda, devletlerin bağımsızlığından çok karşılıklı bağımlılığa önem verilmesi ve insan haklarının önceliğı alması gerekliliğini vurgulamıştır (Goldstein & Pevehouse, 2015: 166).

Feminist yaklaşım, realist teorinin savunduğı bu ataerkil çatışma, savaş ve mücadelecilik sisteme karşı çıkarak bu kavramların yeniden tanımlanmasını istemekle beraber (Ataman, 2009: 23) uluslararası ilişkiler alanında kadınların deneyimlerinin ele alınması ve bu kapsamda tüm süreçlerin tekrar analiz edilip, tanımlanmasının önemini altını çizmektedir (Tür & Koyuncu, 2010: 11).

3.2. Feminist Uluslararası İlişkiler Yaklaşımının Devlete Bakışı

Uluslararası teori, devletleri asosyal bir uluslararası ortamda faaliyet gösteren üniter rasyonel aktörler olarak gören bir devletlerarası ilişkiler ontolojisi üzerine kuruluyken, feminist teori daha sosyolojik bir ontoloji üzerine kuruludur (Tickner, 2004: 44). Feminist uluslararası ilişkiler yaklaşımı güvenliğin temel kavramları olan devlet, asker, hükümet ve savaş gibi

kavramların eril bakış açısıyla oluşturulduğu düşüncesinden hareket ederek bu kavramları eleştirir ve yeniden tanımlamaların yapılması gerektiğini savunur (Atmaca & Ercan, 2018: 25).

Feminist bakış açısına göre devlet erildir ve devlet toplumsal düzeni normları, biçimleri, toplumsal ilişkileri ve temel politikaları ile zorlayarak ve gücünü kullanarak erkeklerin çıkarlarına göre oluşturur (MacKinnon, 2015: 188). Devletin eril yaklaşımlarla oluşturulduğu düşüncesi yeni bir düşünce olmamakla beraber geçmişi Antik Yunan'a kadar götürülebilmektedir. Atina'da devlet ile toplum arasındaki ayırım kalkmış olsa da siyasi toplantılara katılma hakkı sadece erkeklere tanınmış, kadınlar ve köleler bir tutularak bu katılımdan dışlanmışlardır (Yayla, 2015: 145). Buna ek olarak Aristo döneminde erkekler özne (master), kadınlar ise bağlı veya nesne (matter) olarak kabul edilerek erkeklerin yaratılışı gereği politik olduğu, kadınların ise politikadan uzak durması gerektiği ifade edilmiştir (Doğan & Özlük, 2016: 62-63). Dolayısıyla tarihi süreç dikkate alınarak yapılacak değerlendirmede kadının kamusal ve siyasi hayattan uzak kalmasında, toplum tarafından kadınlara çizilen cinsiyet sınırları etkili olmuştur.

Feminist mücadelenin başladığı yıllarda kadın doğası, kadın-erkek farklılığı, erkeğin kadından üstün olmayışı, erkeğin fiziksel gücünü üstelemesi ve kendisini genel insani varlık olarak tanımlaması konuları üzerinde durulmuştur (Alptekin, 2011: 36). Daha sonraları liberal feministler, "Egemen olanın bireyler üzerindeki iktidarını sınırlandırma" düşüncesinden yola çıkarak, egemen erkeklerin kadınlar üzerindeki baskı ve iktidarını sona erdirmesi gerektiğini savunmuştur (Altınbaş, 2006: 24). Bu yaklaşıma göre devlet erkeklerin temsil ettiği ve tamamen erkek ataerkilliğinin hâkim olduğu bir kurum olarak tanımlanmıştır (Doğan & Özlük, 2016: 63). Yani bir sosyal teori olarak feminizm "Kadın-erkek eşitliği, erkeğin pek çok alandaki hakimiyetinin sorgulanması, kadınların erkekler karşısındaki konumu" gibi konuları sorgulamasına ek olarak, feminizmin uluslararası ilişkiler alanına girmesiyle "Kadın uluslararası alanda nerede, disiplinin kavram ve kurumları niçin erkeksi ve buralarda kadınlara neden yer yok?" soruları sorulmaya başlanmıştır. Bu durum karşısında feminist uluslararası ilişkiler yaklaşımı toplumda kamusal alan-özel alan ayrımı yapıldığını ve kadınların özel alanın aktörü olarak sınırlı tutulduğu için kamusal alandaki kurum ve görevlerde kendilerine yer bulamadıklarını ifade etmiştir.

Feminist yaklaşımın ele aldığı konulara baktığımızda devletin, kadının ezilmesi konusunda belirli yapı, kurum ve ideolojileri korumadaki rolü açıkça görülmektedir (Barrett, 1995: 215). Buna göre feminist yaklaşımın devleti, kadınları tahakküm altında tuttuğu inancı,

devletin erkeklerin hakimiyet ve gücünü kurumsallaştıran bir araç olduğu ve erkek baskın bir cinsiyet temelinde kurulduğu düşüncesini toplumda meşrulaştıran “Kamusal alan ve özel alan” ayrımıdır (Ataman, 2009: 10). Antik Yunan tarihine kadar geri götürebileceğimiz kamusal alan-özel alan ayrımı cinsiyete göre düzenlenmiştir. Hukuksal düzenlemelere açık olan alanlar kamusal alan, hukuksal düzenlemelerin dışında kalan alan ise özel alan olarak sınırlandırılmıştır (Ersöz, 2015: 85). Uluslararası ilişkiler alanının da bu şekilde ikili ayrıma göre oluştuğunu (Ataman, 2009: 10) dile getiren feminist yaklaşım, erkeklerin kamusal alanda karar verme mekanizmalarında bulunmalarını, kadınların ise haneyi yani özel alanı ilgilendiren konular dışındaki meselelerden uzak tutulmasını eleştirmiştir (Atmaca & Ercan, 2018: 22). Diplomatik uygulamalar ve savaşlar prenslerin (erkeklerin) işi olarak kabul edilirken, prensesler (kadınlar) özel alana ait olarak ahlakın koruyucuları olarak sınırlandırılmış (Tickner, 1999: 45) ama kadınlar, özel alanla sınırlandırılmış olmalarına rağmen o alanın temel aktörü olamamışlardır. Feminist yaklaşıma göre kadınlar kamusal alanda bir devlet ataerkilliği, özel alanda ise erkek egemenliği altında olmuşlardır. Yaşamları özel alanla sınırlı tutulan kadınlar, orada da kocasının, babasının, oğlunun veyahut abisinin egemenliği altında hayatını devam ettirmiştir. Feminist yaklaşım, bu oluşturulan yapay ayrımla kadınların siyasetten uzak tutulmasını eleştirmiştir (Ataman, 2009: 10).

Uluslararası ilişkiler disiplinde mantık, akıl, bilgi erkeğe; duygusal, kırılğan, zayıf ve rasyonel olamamak kadına ait özellikler olarak tanımlanmıştır (Tür & Koyuncu, 2010: 10). Bu anlayışa göre özel alanın aktörü olan kadındır ve onun yeri de hanedir. Bu hane kamusal alanın karşısına konmuş sıradan bir alandır ve politikanın gereği olan akıl, bilgelik ve kahramanlığın bu alandaki aktörlerden çıkması da bu anlayışa göre mümkün olmamaktadır (Phillips, 2015: 44). Kadınları, ev dışındaki işlerde yetersiz olduklarına inandıran maskülen fikirler, aslında sadece onları ev işlerine mahkûm bırakmak amacıyla kurulmuştur; çünkü pek çok erkek (günümüzde dahi) bir eşitle yaşama fikrine halen tahammül edememektedir (Mill, 2019: 71). Feminist yaklaşım devletin, meşru şiddet kullanma tekeline sahip olmasından dolayı en tehlikeli kurum olduğunu, bu bakımdan devletin gücünü yeniden yorumlamasını ve devletin kadın ile erkeğin eşitliğini sağlayacak bir aygıt dönüşmesi gerektiğini savunmaktadır (Doğan & Özlük, 2016: 63).

3.3.Feminist Uluslararası İlişkiler Yaklaşımının Güç Kavramına Bakışı

Uluslararası ilişkiler disiplini içerisinde kadın “güçsüz, korunması gereken, korunabilmesi için de güç kullanılmasının mubah olduğu birey” şeklinde tasvir edilmiştir.

Buradan yola çıkarak kadının yerinin korunaklı evi (özel alan) olduğu, korunaksız dış alanın (kamusal alan) ise erkeğe ait olduğu düşüncesi ortaya çıkmıştır (Eken, 2017: 453). Kadından özel alanda beklenen roller ve faaliyetler bellidir: Çocuk yetiştirme, fedakârlık, ev düzenini sağlama; erkekten beklenenler ise: Para kazanma, ailesini koruma ve geçindirmesidir. Bu boyutuyla özel alanda da kamusal alanda olduğu gibi, temel otoriter güç figürü erkek olmaktadır (Zencirkıran, 2015: 154).

Cinsiyetler arası fiziksel yapının “güç” bağlamında bir kıyas aracı olarak kullanılması, bireye sınırlandırılmış eylemler ve bu bağlamda oluşturulmuş karakterler entegre ederken kamusal ve özel alan yaşam alanlarının daralmasına “kadın-erkek” arasında çatışmacı bir düzen inşa edilmesine neden olmaktadır. Elbette fiziksel üstünlük erkekler açısından oldukça önemli bir ayrıcalıktır fakat doğanın onlara verdiği bu üstünlükle yetinmeyen erkekler, kadınları daha da aşağıya çekmek istemektedirler (Wollstonecraft, 2017: 10). Kadınlar tüm ekonomik, dini, toplumsal, askeri ve siyasi güç sistemlerinin zirvelerinden erkekler tarafından uzak tutulmuş ve bir erkek-kadın hiyerarşisi oluşturularak erkek en tepeye yerleştirilmiştir (Ataman, 2009: 11).

Bunun yanı sıra uluslararası ilişkiler disiplininin temel kavramlarından biri olan “devletin gücü” özelliği gibi tüm olumlu özellikler erkeğin karakterine benzetilmiştir. Özellikle devletin uluslararası alandaki etkililiği, faaliyeti hep erkekle özdeşleştirilmiş ve gücün elde edilmesi, egemenliğin sağlanması her zaman sorgulanmıştır (Tür & Koyuncu, 2010: 10). Kadın, eğer bir erkek tarafından korunmuyorsa o kadın herkese aittir (Heritier, 2016: 31) düşüncesi hâkim kılınarak egemen gücü olmayan bir ülkenin de diğer tüm düşman devletlere ait bir toprak parçası olabileceği söylenmiş ve kadın ve toprak arasında bağlantı kurulmaya çalışılmıştır.

Toplumsal yapı tarafından oluşturulan bu hiyerarşinin tepesinde bulunan ve erkeklerin sahip olduğu güç, kadınların, erkeklerin koyduğu kurallar çerçevesinde hayatlarını sürdürmesinde kullanılan zorlayıcı araç anlamına gelmektedir (Şerbetçi, 2013: 50). Fakat feminist yaklaşımı savunanlar, disiplinin en temel kavramlarından birisi olan güç kavramının erkek egemen bir bakış açısıyla tanımlandığı söyleyerek eleştirmekte ve kavramın yeniden tanımlanması gerektiğini ileri sürmektedir (Ataman, 2010: 24).

3.4. Feminist Uluslararası İlişkiler Yaklaşımının İktidar Kavramına Bakışı

İktidar kavramı, bir kişinin başka bir yol olsaydı yapmayacağı davranışları, bir diğer kişinin ona yaptırması durumunu ifade etmektedir. Bu bağlamda iktidar, etkileme yeteneği ile güç, manipülasyon, cezalandırma ve ödüllendirme yetenekleriyle de ilişkilendirilebilir

(Heywood, 2018: 139). Burada iktidar denildiğinde anlaşılması gereken kamu kurumları, bakanlıkları ve çeşitli kuruluşları yönetenler, buradaki işleri kadınların kendilerinden daha üst düzeye ulaşmasını zorlaştıracak ve engelleyecek şekilde düzenleyen erkekler olmalıdır (Connel, 2019: 165). Feminist yaklaşıma göre iktidar asla tek bir kişiye ait değil, belirli bir gruba aittir ve grup birliğini ve bütünlüğünü devam ettirebildiği sürece var olabilir (Arendt, 2018: 54). İşte feminist uluslararası ilişkilere göre belirli gruba ait olan bu iktidar kolu tamamen erkeklerin kullanımı altında olmamalıdır. Çünkü bu sayede iktidar aracını kullanan erkek, kadınları belirli alanlarda sınırlandırma gücünü kötüye kullanabilmektedir.

Yukarıda ifade edildiği gibi J. S. Mill, erkeklerin kadınlarla eşit şekilde yaşamayı kabul edemediğini söylemektedir. Bunun bir sonucu olarak toplum tarafından erkekler için belirlenmiş olan toplumsal cinsiyet rolleri ve içgüdüsel davranışlar neticesinde “Eşitlik” kavramı, erkeklere göre bir başkaldırı ve tepki olarak görülmektedir. Bu olumsuz hislerin, öznel yapıda yarattığı tepki ile beraber erkeğin kendindeki savunma mekanizmasını harekete geçirdiği söylenebilmektedir.

Feminist hareketin savunduğu fikir spesifik olarak cinsiyetler arasında var olan hiyerarşinin, toplumsal cinsiyet ile belirlenen cinsiyetçi tabakalaşmasının yok edilmesi, daha genelde ise kadın ile erkek arasında “tam eşitliğin” sağlanmasıdır. Kadının kendi özneliğini kazanarak toplumsal cinsiyet bağlamında sınırları çizilen tanımlardan sıyrılarak “insan” ya da “aktör” olma hakkını elde edebilmesi, kamusal alanda, karar mekanizmalarında ve uluslararası ilişkilerde söz sahibi olabileceği bir ortam inşa edilmeli ve temel cinsiyet rollerinin çatışmacı etkisinden uzaklaşarak toplumda “birey” anlayışı oluşturulabilmelidir.

Feminist yaklaşım, uluslararası ilişkiler disiplininin temel kavramlarına yönelik yapmış olduğu eleştirilerin yanı sıra güvenlik alanının erkeğe özgü bir bakış açısı ve maskülen hegemonyaya sahip olmasını eleştirerek güvenlik alanında cinsiyet vurgusu yapmış ve kadınların nadiren dikkate alınışını vurgulamıştır. Bu noktada feminist yaklaşımın güvenlik alanına katkı ve eleştirileri feminist güvenliğin sıkça üzerinde durduğu yapısal şiddet teorisi ile birlikte düşünülmelidir.

4. Feminist Güvenlik ve Yapısal Şiddet

İnsan sorunlarının, uluslararası alanda önemli bir sorun olarak ortaya çıkması birey güvenliği konusunun önem kazanmasını sağlamıştır (Çiçekçi, 2012: 86). Bireysel güvenlik bir kimliğin algılanan tehdiye karşı savunulması ya da daha açık bir ifade ile bir topluluğun veya

bir bireyin kimliğine yönelik algılanan bir tehdide karşı savunulması anlamına gelmektedir (Waeber, 2008: 153). Bu noktada özgün güvenlik çalışmaları bir nevi konu ve birey odaklı güvenlik çalışmaları olarak karşımıza çıkmaktadır. Güvenlik alanında özgün çalışma olarak adlandırdığımız feminist güvenlik ve yapısal şiddet teorisi (Birdiqli, 2019: 105) dünya içerisinde yaşanan olayların, bunların nasıl ortaya çıktıklarının ve bu olaylardan zarar gören kişi ve grupların üzerine yoğunlaşmaktadır (Dedeoğlu, 2018: 81).

Uluslararası ilişkiler yaklaşımı uzun yıllar boyunca devletleri, devletlerin neden olduğu savaşları, mücadele ve yarışları, barış ve güvenlik konularını ele almıştır. Bu bölümde Soğuk Savaş'ın sona ermesinin ardından uluslararası sisteminin yapısına getirilen eleştiriler ile ortaya çıkmış olan feminist güvenlik yaklaşımı ve onunla yakından ilişkili bir teori olan yapısal şiddet teorisi ele alınıp incelenecektir.

4.1. Feminist Güvenlik Yaklaşımı

Bütün konu ve yaklaşımları ele alan kapsamlı bir güvenlik tanımı, bu alanın en tartışmalı meselelerinden birisidir (Özdemir, 2016: 37). Realist yaklaşım, anarşinin hâkim olduğu dünyada güvenliği, asker ve siyasi güç ile sınırları korumak ve düşmanların olduğu uluslararası alanın tehditlerine karşı kendi devletinin birliğini korumak olarak tanımlamıştır (Atmaca & Ercan, 2018: 23). Ama realist teori güvenli midir? Realizmin varsayımlarına göre egemen devletlerin hâkim olduğu dünyada, her bir devlet kendi gücünü geliştirmek ve güvence altına almak istemektedir. Devletlerin egemenlikleri ve sürekli olarak arttırmak istedikleri güçleri realist teorinin vazgeçilmez nesnesi ve neredeyse onu hareket ettiren bir motordur (Elshtain, 1985: 40). Realist güvenlik yaklaşımında güvenlik, devlet, egemenlik ve önem verilen güç kavramlarının maskülen bir nitelikte olması eleştirilmektedir (Eken, 2017: 462). Uluslararası alanda güvenlik kavramı genellikle devletlerin dışardan gelen çeşitli tehditlere karşı emniyet halinde olmaları ve silahlı güçlerinin savaş ve askeri saldırılara karşı direnme becerisini ifade etmektedir (Heywood, 2018: 114). Soğuk Savaş'ın sonlarına doğru askeri tehlikelerin ortadan kalkması ile daha önceleri dikkate alınmayan ekonomik, çevresel, sosyal ve siyasal pek çok sorunun güvenlik ilişkilerini etkilediği ortaya çıkmıştır (Akgül Açıkmeşe, 2011: 47). 1980'li yıllardan itibaren barışı savunan araştırmacılar güvenliği, yoksulluk ve çevre; Avrupa politika yapıcıları da ekonomik, çevresel ve politik/askeri terimlerle açıklamaya başlamışlardır (Tickner, 1997: 624). Bu noktada devlet merkezli realist güvenlik yaklaşımına karşı, insan merkezli bir güvenlik yaklaşımını savunan feminist güvenlik, dünyadaki insanlar için en büyük

tehdit ve tehlikenin devletlerarası ve devlet içi güç savaşlarının olduğunu söylemişlerdir (Torun, 2017: 229).

Feminist yaklaşımın güvenlik tanımı realist teoriden oldukça farklıdır. Onlar “Kimin güvenliği, kim tarafından sağlanan güvenlik ve nasıl bir güvenlik?” sorularına diğer yaklaşımlara göre farklı cevaplar vermektedir (Demirtaş, 2019: 2).

İlk soruya cevap olarak, feminist güvenlik yaklaşımı güvenliği, realist bakış açısının aksine, her türlü şiddeti kapsayacak şekilde genişleterek, askeri, ekonomik, cinsel vb. her türlü şiddetin yokluğu olarak tanımlamıştır. Bu tanım uluslararası alanda devletlerin tutum ve davranışlarının yeniden tanımlanmasını gerektirmiştir (Birdal, 2017: 260). Devletler, kendi halkları için güvenlik sağlayabildikleri gibi tehdit de oluşturabilir bundan dolayı devletler, farklı niteliklere sahip oldukları ve güvensizlik ortamının oluşmasında ana aktör oldukları için güvenlik çalışmalarının temelinde yer almamalı ve analizler tamamen bireye odaklanmalıdır (Baylıs, 2008: 81). Kadınların çoğu devletin güç yapıları içerisinde marjinal olarak tanımlandıklarından ve feminist güvenlik bakış açısı, kadınların güvenliğini temel endişe ve konu olarak kabul ettiğinden, yapılan feminist güvenlik tanımlarının çoğu devlet veya uluslararası sistemden ziyade birey ve toplum temelinde ele alınmaktadır (Tickner, 1997: 624).

Ataerkil bir yapı ve düşünce ile oluşturulan mevcut sistemde güvenliğin sadece devletlerin kendi güçlerini artırma ve geliştirme yönünde bir girişim olarak açıklanmasını reddeden (Atmaca & Ercan, 2018: 24) feminist teori, güvenlik alanının sadece askeri ve siyasi kolunun olmadığını aynı zamanda sosyal bir boyutunun olduğunu da savunmuş ve bireysel yaşam, özellikle kadınların yaşamları ile güvenlik konusu arasında ciddi bir bağın olduğunu savunmuşlardır (Tür & Koyuncu, 2010: 12). Bu kapsamda feminist yaklaşım, her kadının maruz kaldığı güvensizlik/tehdit ortamının analizinin yapılması gerektiğini ve birey güvenliğinin ön plana çıkarılması gereken bir mesele olduğunu ifade etmişlerdir (Özdemir, 2016: 42).

Diğer soru olan güvenliğin kim tarafından sağlanacağı sorusu bizi, uluslararası sistemin cinsiyet anlayışına götürmektedir. Feminist yaklaşım, uluslararası ilişkiler alanında bir kadın-erkek ikileminin oluşturularak kadınların ötekileştirildiği ve temel kavramların erkekler tarafından geliştirildiğini söyleyerek eleştirmektedir (Ataman, 2009: 9). Sivil ve askeri karar alıcıların erkekler olması, eril kavram ve araç-gereçlerin kullanılması, kavramların erkek bakış açısı ile tanımlanması, feminist yaklaşıma göre devletin tamamen pedersahi bir özelliğe sahip olduğunu göstermektedir (Demirtaş, 2019: 2). Yapay olarak oluşturulan ve meşru gösterilen

özel ve kamusal alan farkı sayesinde devlet, kadınları özel alanın aktörü olarak sınırlandırarak, onları özel alanda erkek egemenliği, kamusal alanda ise devlet ataerkilliği altında yaşamaya mecbur bırakmıştır. Bununla birlikte siyaset içerisinde kadınların sayısının az olması ve mevcut kadınların da siyaset arenasında tutunabilmesi için dişiliklerinden vazgeçmek zorunda kalmaları ayrı bir tartışma konusudur. Uluslararası veya politik kurumlar cinsiyete bağlı düşüncelerin dikte edilmediği, yeterli donanım ve liyakat ile yürütülen kamusal ortamlar olarak kabul edilmektedir. Burada yapılan söz konusu eleştiri feminist bakış açısı ile kamusal kurumların çoğunluğunun ve özellikle yönetici mercileri ile karar mekanizmalarında görev alan bireylerin erkeklerden oluşması ve değerlendirmenin cinsiyete göre yapılmasıdır.

Feministlerin sorduğu bir diğer soru ise “Nasıl bir güvenlik?” sorusudur. Realistlerin savunduğu devletin ve kurumlarının güvenliğinin tek güvenlik anlayışı kabul edilmesini doğru bulmayan feminist yaklaşım, farklı güvensizlik nedenlerini de ortaya koymaktadır (Demirtaş, 2019: 3). Burada feminist yaklaşım doğrudan, yapısal ve kültürel şiddetin en fazla etkilediği kadınlar için bir güvensizlik ortamı oluşturduğunu iddia etmektedir.

Bir sonraki başlıkta daha detaylı şekilde ele almadan önce yapısal şiddeti kısaca tanımlamakta fayda bulunmaktadır. Bilerek zarar verme, acı çektirme, fiziksel yaralama durumlarından hariç olarak (Akgül, 2016: 89) ve belki de doğrudan şiddetten daha fazla karşı karşıya kalınan iç çatışmalar, açlık, salgın, çevre kirliliği gibi konular yapısal şiddeti oluşturan güvensizlik üreticileridir (Birdişi, 2017: 424). Şiddetle ilgili olarak feminist uluslararası ilişkiler yaklaşımını savunan pek çok kişi güvenliği, çok boyutlu olarak ele almakta ve fiziksel, yapısal ve ekolojik olmak üzere şiddetin her türüne karşı çıkmaktadırlar (Tickner, 1997: 624).

Feministlere göre doğrudan ve yapısal şiddetin her ikisine de maruz kalan ve etkilenenlerin çoğu kadınlar olmaktadır (Demirtaş, 2019: 3). Doğrudan şiddetin en büyük araçlarından olan tecavüz, savaşlarda çoğunlukla kadınlara yönelik kullanılmıştır. Tecavüz eylemlerinin üç boyutu bulunmaktadır; eğlence amaçlı tecavüz, ulusal güvenlik tecavüzü ve sistematik tecavüz. Askerler savaşın kargaşasından faydalanarak veya komutanları tarafından moral amaçlı tecavüzleri gerçekleştirebildiği gibi, düşman devletin psikolojisini bozmak için bir aygıt olarak da tecavüz eylemlerini gerçekleştirebilmektedir (Arman & Şerbetçi, 2012: 73). Bu tecavüz soykırımları çoğunlukla kadına yönelik olmakla birlikte bir savaş suçu olarak değerlendirilmiş ve evrensel boyutta bir sorunu gözler önüne sermiştir.

Bununla beraber toplumun ürettiği veya sahip olduğu imkânlar ve kaynaklardan sadece belirli kişi ve gruplar faydalaniyor, adaletsiz gelir dağılımı, kültürel yapı, eşitsiz toplumsal cinsiyet yapılanması söz konusu ise yapısal şiddetin varlığından söz etmek mümkün olmaktadır (Birdişli, 2019: 175). Feminist güvenlik yaklaşımı yapısal şiddetten en fazla etkilenen cinsiyetin kadınlar olduğunu, toplumun sahip olduğu imkânlarla ulaşmada geriye itildiğini, aynı işlerde erkeklerden az ücret aldığını, kültürel yapı içerisinde ezilmeye maruz kaldığını ve toplumsal cinsiyet yapılanmasında erkeklerin altında bırakıldığını söyleyerek bu durumu eleştirmektedir.

Uluslararası güvenlik içerisinde bireyin hatta tüm insanlığın dikkate alınıp, analiz birimi olarak kabul edilmesi gerektiğini savunan feminist güvenlik yaklaşımı (Smith, 2020: 65) bireyler arası iletişimin devletlerarası iletişimi etkilediğini savunmaktadır (Demirtaş, 2019: 5). Buna, kadınların savaş dönemlerinde askerlerin cinsel açıklıklarını giderebilmek amacıyla tam veya yarı zamanlı fahişe olarak cepheye yakın yerlere gelmesi ve bu kadınların, savaş için kendi üzerlerine düşeni yapmak olarak gördükleri seks hizmeti için çekinmeden, kendi istekleri ile erkek askerlerin peşlerinden gitmeleri (Pauwels, 2019: 318) örnek verilebileceği gibi devletler tarafından askerlerin cephede kalmasını sağlamak amacıyla, cepheye yakın bölgelere fahişelerin gönderildiği örnekler de verilebilir.

Katharine Moon (1997) tarafından yapılan bir araştırmada, askerlerin olduğu yerlerde bizzat onlar için olan kadınların da olduğu ortaya çıkarılmıştır. Kadınlar tarih içerisinde savaş ganimeti olarak kullanılmakla beraber vücutları seks ve çeşitli hizmet emeği için de kullanılmıştır. Seks işçisi olan kadınların devletlerarası ilişkilere etkisine örnek olarak ise, ABD başkanının artık hiçbir müttefikine asker gönderme yardımında bulunmayacağını söylemesi üzerine Güney Kore'de bulunan, ABD askeri üssün kapanmasından endişelenen Güney Kore'nin, üs bölgesine askerleri memnun edip, orada kalmalarını sağlayacak kadınlar göndermesi verilebilir (Demirtaş, 2019: 5). Burada her ne kadar devletlerin dış politikalarının ve eylemlerinin birbirine bağlı şekilde ilerleyeceği ve birbirlerinden bağımsız olmayacağı fikri akıllara gelse de unutulmaması gereken nokta, bir devletin iç ve dış politikasında bağımlı konumda oluşu genelde bireye, özelde ise kadına yönelik mevcut tutumuna bir neden olarak gösterilemeyeceği gibi söz konusu devletin her durum ve yönetim içerisinde toplumu oluşturan bireye yönelik sorumluluklarının değişmeyeceği olmalıdır. Askeri fahişelik (orduya hitap eden ve bazen ordu tarafından oluşturulan) o kadar yaygın bir durumdu ki insanlar, bunun neden ve ne şekilde oluşturulduğu, savaş içerisinde nasıl sürdürülebildiği ve savaş durumu içerisinde nasıl dahil edilebildiği konularını sorgulamamış ve üzerine nadiren düşünmüşlerdir (Moon, 1997: 1).

Uluslararası ilişkiler alanında genel olarak kabul edilen güvenlik tanımı, erkek bakış açısıyla açıklanmış ve bu kavram doğrudan şiddeti gözler önüne koyan askeri terimler ile tanımlanmıştır (Ataman, 2009: 24). Hâkim güvenlik yaklaşımına göre, anarşik uluslararası alanın temel aktörü olan devletler için en önemli sorun güvenliklerini sağlamalarıdır ve güvenlik, geleneksel anlayışa göre askeri araçlarla ilgili bir kavram olarak ele alınmaktadır (Sancak, 2013: 125). Görüldüğü gibi hâkim geleneksel güvenlik anlayışı devleti temel aktör görmekte ve askeri güç etrafında şekillenmektedir (Haser, 2018: 12). Bu tanım da bizi, devlet sınırları dışında kalan dış dünyanın tehlikeli ve güvensiz olduğu anlayışına götürmektedir (Ataman, 2009: 24).

Bu durumu eleştiren feminist yaklaşım, bireylerin güvenliğini ulus devlet güvenliğine indiren ve ulusal güvenlik, ulusal çıkar kavramlarını benimsettiren geleneksel güvenlik anlayışının, devlet güvenliğini, diğer pek çok güvenlik alanının önüne geçirmesini reddetmektedir. Devlet güvenliğinin askeri araç ve politik unsurlarla sağlanması ve sadece askeri ve politik konuların güvenlik çerçevesinde ele alınıyor olması, toplumsal ve psikolojik açılardan da ele alınması gereken güvenlik kavramının ne denli toplum ve birey dışı bırakıldığını gözler önüne sermektedir (Sandıklı & Emeklier, 2011: 29). Feminist güvenlik yaklaşımına göre aile içi, ulusal ve uluslararası alanlarda görülen şiddet birbiriyle bağlantılıdır ve bu yüzden güvenliğin sadece devlet, asker ve politika düzeylerinde ele alınıp açıklanması, güvenlik kavramını tanımlamada elbette ki yetersiz kalmaktadır (Ataman, 2009: 24).

Feminist güvenlik çalışmaları, hala gelişmekte olan ve uluslararası ilişkiler alanına farklı yaklaşımlar ve bakış açıları kazandırmaya devam etmekle beraber (Stokes, 2015: 56) çok boyutlu güvensizliğin yaşandığı dünyada, küresel ölçekte var olan problemleri askeri, politik ve devlet merkezli ele almaya çalışmaktadır. Sorunların bu temellerde ele alınmasını eleştiren feminist bakış açısına göre, güvenlik tanımlamasını birey ve toplum endeksli olarak ele almak birey ve toplum açısından sağlam bir zemin oluşturmak için önemli bir noktada bulunmaktadır.

4.2. Yapısal Şiddet Teorisi

Güvenliğin önemli bir kolu olan şiddet kavramının tanımlanması, güvenliğin anlaşılmasında önemli bir katkı sağlamaktadır (Gürpınar, 2017: 477). Şiddet kavramı duygu ve davranışlarda aşırılık, farklı görüşü savunana karşı kaba kuvvet kullanma ve hareketin, gücün derecesi, sertliği ve yeğinliği olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2020). Bu tanım ile beraber şiddet kavramının aşırılığı, sertliği ve kaba kuvveti içeren eylemlerden oluştuğunu

söylenilmektedir. Şiddet, kuvvetten hareketin yanlışlığı ile ayrılmakta ve yanlış kullanılan kuvvet, güç ve enerji anlamına gelmektedir (Dursun, 2011: 5).

Şiddet, doğrudan ve dolaylı/yapısal olarak iki ayrı kategoriye ayrılmaktadır. Doğrudan şiddet, uygulananın vücut bütünlüğünü ihlal etmektedir. Fiziksel kuvvet ile ortaya çıkan doğrudan şiddet, kişinin vücudu üzerinde geçici ve kalıcı hasarlar ortaya çıkarmakta ve bazen ise ölümüne neden olmaktadır (Polat, 2017: 18-19). Dolaylı/yapısal şiddet ise insanın normal şartlarda kaçınılması mümkün olan herhangi bir şeye maruz kalması veya bırakılması ile ondan olumsuz şekilde etkilenmesi olarak tanımlanmaktadır (Birdişli, 2019: 175). Örnek vermek gerekirse, 18 yüzyılda bir kişinin tüberkülozdan ölmesi, o dönemde kaçınması zor olduğu için, şiddet olarak kabul edilmezken, günümüzde tüm tıbbi kaynaklara rağmen bir kişinin tüberkülozdan ölmesi kişinin yapısal şiddete maruz kalması anlamına gelmektedir (Galtung, 1969: 169). Yapılan bu ikili ayrıma göre doğrudan şiddet, devlet ve devletlerarası mücadelelere odaklanırken, yapısal şiddet, sosyal grup ve insanların güvensizliği ve çeşitli tehditlerin oluşturduğu evrensel güvensizliğe yoğunlaşmaktadır (Sandıklı & Emeklier, 2011: 37). Kontrolsüz güç ve kuvvetin kullanıldığı savaşlar ve çatışmalar insanlar için önemli bir tehdittir fakat savaş ve çatışmalar dışında insanların karşı karşıya kaldığı pek çok risk de insanların yaşamlarını tehdit etmektedir (Birdişli, 2017: 419-420). Feministlerin güvenlik alanına yaklaşımları tam da bu noktada önemlidir. Onlar, genellikle kişisel yaşam, özellikle de kadınların yaşamları ile güvenlik alanı arasında bağların bulunduğunu iddia etmiştir.

Uluslararası ilişkiler alanı, doğrudan şiddetin yaygın olarak kullanıldığı savaşın en temel aktörü olan insan ve insan bedenini aynı zamanda insanlar arasındaki sosyal ilişki biçimlerini araştırmamış ve savaşları sadece egemen devletlerarasında yaşanan anarşi durumuna indirgemıştır (Eken, 2017: 465). Feminist uluslararası ilişkiler yaklaşımı, kadınların güvenlik alanında maruz kaldıkları şiddet türünün sadece doğrudan şiddet ile sınırlı kalmadığını, buna ek olarak ve belki de daha çok yapısal şiddete maruz kaldığını belirtmiştir (Gürpınar, 2017: 478).

Savaşa uygun görülmeyen ve rolleri erkeklerden ayrılan kadınlar savaşta önceleri, askerlerin ailelerinin bakımlarını üstlenmiş, hastane ve cephelerde yaralananlara tıbbi bakımlarda bulunmuşsa da sonraları kadınların savaşlardaki pozisyonu değişmiştir. Azalan erkek nüfusu ile kadınlar, uçak uçurmuş, köprüler patlatmış ve keskin nişancılık yapmıştır (Emir, 2016: 147-148). Fakat tüm bunlar erkeklerce karar verilen ve zamanlamaları erkekler

tarafından belirlenen savaşın (Tür & Koyuncu, 2010: 13) kaybedilmesinin ardından yaşanan acı ve eziyetlerin daha fazlasını çeken tarafın kadınlar olduğu gerçeğini değiştirmemiştir.

Küresel bir sorun olarak şiddetin, toplumsal yaşamda insanın bulunduğu her yerde görülmesi, onu hayatın bir parçası haline getirmiştir. Şiddet o kadar hayatın içindedir ki ona okulda, evde, iş yerinde, kamusal alanda ve pek çok yerde tanık olmak veya maruz kalmak mümkündür. Günümüzde erkek şiddeti kendisini en çok kadın üzerinde göstermektedir. Öyle ki yaklaşık 736 milyon kadın arasından her üç kadından birisi, yakın erkek partnerinin veya partneri olmayan bir erkeğin şiddetine maruz kalmaktadır (UNWOMEN, 2020). Kadına yönelik şiddet denildiğinde her ne kadar akıllara fiziksel, cinsel, ekonomik, duygusal, psikolojik ve sosyal şiddet çeşitleri gelse de uluslararası alanda kadınların en fazla karşı karşıya kaldıkları şiddet, savaşlarda meydana gelen cinsel ve fiziksel şiddet eylemleri olmaktadır. Bununla ilgili olarak BM'ye bağlı Kadının Statüsünü Koruma Komitesi, 1995 yılında Pekin'de gerçekleştirdiği 4. Dünya Kadın Konferansı'nda kabul edilen kararlar içerisindeki "Kadınlar ve Silahlı Çatışma" başlıklı bölümde, toplumdaki statü ve cinsiyetleri yüzünden kadın ve kız çocuklarının var olan çatışmalardan daha çok etkilendiği, çoğu zaman savaşlarda sistematik tecavüzün kullanıldığı durumlarda kadına yönelik şiddet ve kadının insan hakları ihlalinin, her yaştan kadının karşılaştığı bir davranış olduğuna yer verilmiştir. Savaş nedeniyle yerinden edilen mülteci kadınların maruz kaldığı cinsel taciz ve şiddet de bu bölümde özellikle vurgulanmıştır (TBMM, 2020).

Kadınlara yönelik tecavüz girişimleri bir hınç alma ve cezalandırma yöntemi olarak savaşlarda sıkça kullanılmıştır. Bunlara örnek olarak, savaş sonrasında her on Amerikalı askerden birinin, Asyalı bir kadından çocuğunun olduğu ve Bosna Hersek'te on binlerce kadının ırzına geçilmesi ve katledilmesi verilebilir. İşte bu noktada feminist güvenlik savaşın nedenleri üzerine durmak yerine, savaşın kadınlar ve çocuklar üzerindeki etkileri üzerinde durarak hâkim güvenlik anlayışından ayrılmaktadır (Ataman, 2009: 26).

Yukarıda ifade edilen BM raporuna dayanarak feminist yaklaşım açlık ve hastalık ile ekonomik, kültürel ve hukuki ayrıcalık durumlarından kaynaklanan yapısal şiddetten en fazla etkilenen tarafın kadınlar olduğunu söylemiştir (Tür & Koyuncu, 2010: 12). Eşitsiz yapılar, adil olmayan güç ilişkileri, kadınların maruz kaldığı cinsiyet ayrımları, devletin olanaklarından her iki cinsin eşit şekilde faydalanamaması yani var olan adaletsizlik yapısal şiddeti doğurmaktadır (Afşar, 2019: 192).

Kadına yönelik uygulanan, tekrarlanan, türü ve etkisi değişen yapısal şiddetin temel kaynağı toplumsal cinsiyet eşitsizliği ve kadın-erkek arasındaki ataerkil toplumdan kaynaklanan eşitsiz güç ilişkisidir (Başar & Demirci, 2015: 43). Toplumsal cinsiyet, toplumu meydana getiren erkek ve kadının biyolojik cinsiyetlerinden ayrı olarak, bireye toplumsal bir kimlik sunan sistemi ifade etmektedir. “Erkek” ve “Kadın” cinsiyet rolleri tanımları, bir yaşama şeklini, ön kabulleri ve belirlenmiş rolleri ile bireyin toplumdaki konumunu belirlemektedir (Yeter, 2016: 45). Bir başka ifadeyle kadın ve erkek arasındaki fark sadece yaratıcı tarafından belirlenen biyolojik bir farklılıktan ibaret değildir. Doğduğumuz andan itibaren kız ve oğlan çocuklarından beklenen davranışlar, hareketler ve roller toplum tarafından belirlenmekte ve bireylerin üzerlerine adeta bir giysi gibi giydirilmektedir. Bu duruma ülkemiz sınırları içinden örnek vermemiz gerekirse; kız çocuklarının bebek, mutfak araç-gereç oyuncakları ile oynaması, oğlan çocuklarının ise top, araba benzeri oyuncaklarla oynaması, kız çocuklarının pembe, oğlan çocuklarının mavi renklerle bütünleştirilmesi, kızların belirli bir yaştan sonra yemek, ütü, ev işleri öğrenmesi –bunları yapamayanlara ayıplanarak bakılması- erkeklerin ise ev dışı alanda araba sürme, çeşitli işlerde deneyim kazanma fırsatı tanınması verilebilir.

Feminist yaklaşım her iki cins tarafından içselleştirilen bu toplumsal cinsiyet kalıplarının, kadının kısıtlanması ve tahakküm altına alınmasına neden olduğunu ayrıca kadının pasifleştirilerek erkek tarafından kontrol edilmesi gereken zayıf karakterler olarak görülmesine neden olduğunu söyleyerek karşı çıkmıştır (Eken, 2017: 451). Bu bilgiler sonucunda eşitsizliği doğuran toplumsal cinsiyet kalıplarının dışına çıkmak isteyen –üretime katılmak, eğitime ulaşmak, yapılan iş karşılığında eşit ücret almak, kamusal alanlarda var olmak vb.- kadınlar maruz kaldıkları sorunlar için günümüzde ciddi mücadeleler vermekte ve kamusal alanlarda kabul görmek için çabalamaktadır. Tüm bunlar kadınların, gündelik yaşam içerisinde karşı karşıya kaldığı yapısal şiddet örnekleridir.

Kadının özel alana hapsedilip sadece çocuk ve ev işleri ile ilgilenmeye mahkum edilmesi, eğitime ulaşmada erkekler kadar şans verilmemesi, üretimden dışlanması, şanslı olanların iş bulmasına rağmen erkeklerle eşit ücret alamayışı ve işyerinde maruz kaldıkları cinsel taciz ve psikolojik baskılar, toplum ve geleneklerin oluşturduğu kadınların kocası, abisi, babasına karşı boyun eğmesinin ahlaki davranış olarak kabul görmesi kadınların çoğu tarafından bile onaylanmış, kanıksanmış hatta içselleştirilip kadınlar doğrunun bunlar olduğuna inandırılmıştır.

Feminist yaklaşıma göre cinsiyet (gender) uluslararası ilişkileri, uluslararası örgütleri vb. etkileyen ve eylemlerini yapılandıran fakat adaletsiz olarak ortaya çıkan ve varlığını bu adaletsizlikle devam ettiren bir değişkendir. Taraflı cinsiyet eşitsizliği nedeniyle uluslararası ilişkiler teorisi ve alanı, kadın eli ve varlığı ile değiştirilip, dönüştürülmek zorundadır (Ataman, 2009: 12)

5. Sonuç

1980'li yıllardan itibaren uluslararası ilişkiler alanında yer almaya başlayan ve eleştirel bir yaklaşım olarak kabul edilen feminist teori, uluslararası ilişkiler alanının, erkek deneyimleri ile ilişkili olmaya eğilimli olan ana kavram, kuram ve teorilerinin tanım ve değerlendirilmesinde kadınların ve kadınlara ilişkin özelliklerin niçin yer almadığı sorunu üzerinden hareket etmiştir. Feminist yaklaşım, kadınların erkekler kadar var olmadıklarını düşündükleri siyasi, sosyal ve kamusal karar alma kurum ve mercilerinde, erkeklerle eşit seviyede bulunmak ve varlıklarının bu alanlarda tanınmasını amaçlamaktadır. Bu amaca ek olarak feminist yaklaşım, uluslararası ilişkilerin ana kavramlarının eleştirisini yaparak kadın ve erkek ayrımının olmadığı bir uluslararası alan oluşturma çabası içinde olan bir yaklaşımdır.

Uluslararası alanın sadece devletler ve devletlerarası kurulan ilişkilerle tanımlanarak sınırlandırılmasının doğru olmadığını savunan feminist yaklaşım, devletlerin tek tek bireylerden meydana geldiğini unutmadan, bireyler ve yapılar arasındaki iş birliğinin dikkate alındığı bir bakış açısına sahip olunması gerektiğine inanmaktadır. Feminist yaklaşımın pek çok eleştiri ve dönüşüm önerisine sahip olmasının nedeni, uluslararası ilişkiler disiplini içerisinde gizli bir eril düşünce ve bakış açısının olduğuna inanması ve bundan dolayı kadınların yaşadıkları sorunların görmezden gelinmesidir. Feminist yaklaşım, uluslararası ilişkiler disiplini içerisinde kadınların temsil ve varlık sayısının artmasından ziyade, kadınların sadece cinsiyetlerinden dolayı maruz kaldıkları sorunların gündeme gelmesini, kadın varlığının kabul edilmesini ve gerçek çözümün bulunmasını istemektedir.

Güvenlik çalışmaları içerisinde feminist güvenlik yaklaşımı, güvenliğin tam olarak ve kapsamlı bir şekilde nasıl sağlanabileceği hakkında dönüşüm önerileri sunmaktadır. Uluslararası güvenlik anlayışı içerisinde öncelikli güvenlik algısının, askeri güvenlik olarak tanımlanmasına karşı çıkan feminist yaklaşım öncelikle birey güvenliğinin dikkate alınması gerektiğini ve ancak bu şekilde genel bir güvenliğin sağlanabileceğini düşünmektedir. Feminist yaklaşım her alanda ve her cinsiyet için sağlanmadığı sürece tam olarak bir güvenlikten

bahsetmenin imkânsız olduğunu savunarak, kadınların hâkim güvenlik anlayışı içerisinde erkeklerden daha fazla doğrudan ve yapısal şiddet eylemlerine maruz kaldığını ve bunun aşılmasının da ancak birey güvenliğinin sağlanması yoluyla mümkün olacağını savunur.

Uluslararası alanın, feminist yaklaşımın alana yönelik getirdiği eleştiri ve öneriler ışığında dönüştürülmesi neticesinde uluslararası sistemde herkesi kapsayabilen çatışmasız ve sakin bir güvenlik ortamının sağlanabileceği hipotezinden hareketle oluşturulan bu çalışmada, eril özellikler ve eril yaklaşımlarla beraber toplumsal cinsiyet kalıplarının olmadığı cinsiyetsiz bir uluslararası alanın daha adil ve daha eşit bir dünya oluşturma yolunda oldukça etkili olacağı sonucuna ulaşmakla beraber çatışma, savaş ve mücadeleden tamamen arınmış bir uluslararası ortam oluşturacağı konusunda yeterli ve kesin bir kanıtla ulaşılamamıştır.

Hipotezin doğrulanmadığı bu çalışmada, dünyaya gözlerini açmış her bireyin cinsiyet, davranış ve olaylar karşısındaki tutum ve tepkileri konusunda birbirinden ayrıldığı fakat saldırganlık ve rekabet duygularını, her iki cinsiyetin hayatta kalabilmek amacıyla, bir tehditle karşılaştığında harekete geçirdiği gerçeği göz ardı edilmemeye çalışılmıştır. Saldırganlık ve devamında gelen şiddet, günümüz küresel dünyasında çoğu zaman erkeklere has, erkeklerin kontrol edemediği ve dışarıdan gelen bir uyarı ile harekete geçerek, kişinin gösterdiği şiddetin haklı bir gerekçesi olarak sunulmakta ve uygulanan şiddet kabul edilmektedir. Kadına yönelik şiddet ve cinayetlerde, erkeklerin eylemi işleme sebebi olarak sıkça dile getirdikleri erkek doğasının içinde bulunan saldırganlığın gerçek hayatta bir karşılığının olmaması, kadın ve erkek doğasının değil tek bir insan doğasının bulunması ve bu doğanın değiştirilemez olmasıyla beraber kontrol edilebileceği sonuçlarına ulaşılmıştır.

YAZARIN BEYANI

Çatışma Beyanı: Çalışmada herhangi bir potansiyel çıkar çatışması söz konusu değildir.

KAYNAKÇA

- Afşar, S. (2019). Kadına yönelik şiddetin unutulmuş özneleri: Sığınma evinde kalan çocuklar. *Journal of Economy Culture and Society*. 59 (1), 185-211.
- Akgül Açıkmeşe, S. (2011). Algı mı, söylem mi? Kopenhag okulu ve yeni-klasik gerçekçilikte güvenlik tehditleri. *Uluslararası İlişkiler Dergisi*. 8 (30), 43-73.
- Akgül, N. (2016). Barış çalışmaları: Başlangıçtan günümüze değişimi. *Barış Araştırmaları ve Çatışma Çözümleri Dergisi*. 3 (1), 85-106.
- Aljazeera. (2011). Military sexual assault and rape 'epidemic'. 19 Kasım 2020, <https://www.aljazeera.com/features/2011/10/20/military-sexual-assault-and-rape-epidemic>.
- Aljazeera. (2018). Across the world, militaries have a sexual violence problem. 16 Kasım 2020, <https://www.aljazeera.com/opinions/2018/5/4/across-the-world-militaries-have-a-sexual-violence-problem/>.
- Alptekin, D. (2011). Sokaktan akademiye: Kadın hareketinin kurumsallaşma süreci. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 26, 33-43.
- Altınbaş, D. (2006). Feminist tartışmalarda liberal feminizm. *Kadın Araştırmaları Dergisi*. 9, 21-52.
- Arat, N. (2017). *Feminizmin ABC'si*. (3. Baskı). Say Yayınları.
- Arendt, H. (2018). *Şiddet üzerine*. (Çev. B. Peker). İletişim Yayınları.
- Arı, T. (2013). *Uluslararası ilişkiler teorileri*. (8. Baskı). MKM Yayıncılık.
- Arman, N. & Şerbetçi, D. (2012). Postkolonyal feminist teoride milliyetçilik, militarizm ve savaş karşıtlığı. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14 (3), 65-83.
- Ataman, M. (2009). Feminizm: Geleneksel uluslararası ilişkiler teorilerine alternatif yaklaşımlar demeti. *Alternatif Politika*. 1 (1), 1-41.
- Ateş, D. (2009). Uluslararası ilişkiler disiplininin oluşumu: İdealizm/realizm tartışması ve disiplinin özerkliği. *Doğuş Üniversitesi Dergisi*. 10 (1), 11-25.
- Atmaca, A., & Ercan, P. (2018). Uluslararası güvenliği yeniden düşünmek: Uluslararası ilişkiler disiplininde feminist eleştiriler. *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, 13 (59), 19-31.
- Barrett, M. (1995). *Günümüzde kadına uygulanan baskı Marksist Feminist çözümlemelerde sorunlar*. (Çev. Ş. Süer). Pencere Yayınları.
- Başar, F. & Demirci, N. (2015). Toplumsal cinsiyet eşitsizliği ve şiddet. *Kadın Sağlığı Hemşireliği Dergisi*, 2 (1), 41-52.
- Baylıs, J. (2008). Uluslararası ilişkilerde güvenlik kavramı. *Uluslararası İlişkiler Dergisi*. 5 (18), 69-85.
- Birdal, M. S. (2017). Feminizm. İçinde Ş. Kardaş & A. Balcı (Ed.), *Uluslararası ilişkilere giriş*, (ss. 254-268). Küre Yayınları.
- Birdişli, F. (2017). Güvenlik sorunlarına konstrüktivist bir yaklaşım: Yapısal şiddet teorisi. İçinde O. Ağır (Ed.), *Türkiye'de siyaset ve uluslararası ilişkiler alanında güncel tartışmalar*, (ss. 417-432). Seçkin Yayıncılık.
- Birdişli, F. (2019). *Teori ve pratikte uluslararası güvenlik kavram-teori-uygulama*. (4. Baskı). Seçkin Yayıncılık.
- Cockburn, C. (2010). Gender relations as causal in militarization and war. *International Feminist Journal of Politics*. 12 (2), 139-157.
- Connel, R. (2019). *Toplumsal cinsiyet ve iktidar*. (Çev. C. Soydemir). Ayrıntı Yayınları.
- Çiçekçi, C. (2012). *Uluslararası güvenlik çalışmaları*. Kriter Yayınevi.

- Dedeoğlu, B. (2018). *Uluslararası güvenlik ve strateji*. (4. Baskı). YeniYüzyıl Yayınları.
- Demirtaş, B. (2019). Feminizm ve güvenlik. *Güvenlik Yazıları Serisi*. 3, 1-7.
- Doğan, F., & Özlük, D. (2016). Feminist uluslararası ilişkiler ve uluslararası ilişkiler eleştirisi: Cinsiyet, devlet ve güvenlik. *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 16 (32), 53-70.
- Dursun, Y. (2011). Şiddetin izini sürmek: Şiddet nedir? *Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi*. 12, 1-18.
- Eken, M. E. (2017). Feminizm, maskülinite ve uluslararası ilişkiler teorisi: Uluslararası siyasetin toplumsal cinsiyeti. İçinde R. Gözen (Ed.), *Uluslararası İlişkiler Teorileri*, (ss. 443-491). İletişim Yayınları.
- Elshtain, J. B. (1985). II. reflections on war and political discourse: Realism, just war, and feminism in a nuclear age. *Political Theory*. 13 (1), 39-57.
- Emir, B. (2016). Svetlana Aleksiyeviç'in kaleminden savaşan kadın anıları: Savaşın kadınsı bir yüzü yoktur. İçinde O. Yamaner (Ed.), *20. yüzyılda savaş ve kadın*, (ss. 146-159). Bilgi Kültür Sanat Yayıncılık.
- Erdemir, H. (2016). Nazilerin kadın politikaları ve kadınların tecrübeleri. İçinde O. Yamaner (Ed.), *20. yüzyılda savaş ve kadın*, (ss. 78-108). Bilgi Kültür Sanat Yayıncılık.
- Ersöz, A. (2015). Özel alan/kamusal alan dikotomisi: Kadınlığın "doğası" ve kamusal alandan dışlanmışlığı. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*. 18 (1), 80-102.
- Galtung, J. (1969). Violence, Peace, and Peace Research. *Journal of Peace Research*. 6 (3), 167-191.
- Goldstein, J. & Pevehouse, J. (2015). *Uluslararası ilişkiler*. (Çev. H. Özdemir). BigBang Yayınları.
- Gürpınar, B. (2017). Feminist uluslararası ilişkilerde güvenlik ve barış: Suriye iç savaşı ve kadınlar. *Alternatif Politika*. 9 (3), 471-494.
- Haser, D. (2018). *Uluslararası ilişkilerde güvenlik kavramı: Soğuk savaş sonrası dönem güvenlik*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Heritier, F. (2016). Farklılıktan hiyerarşiye. İçinde N. Bacharan (Ed.), *Kadınların en güzel tarihi*, (ss. 3-23). (Çev. Y. Aşçı Dalar), Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Heywood, A. (2018). *Siyaset*. (Çev. F. Bakırcı). BB101 Yayınları.
- Heywood, A. (2018). *Uluslararası ilişkilerin temel kavramları*. (Çev. F. Bakırcı). BB101 Yayınları.
- Kelleci, T. (2017). Cinsiyetçi milliyetçilik ve savaşlarda cinsel şiddetin kullanımı: Bosna örneği. *Alternatif Politika*. 9 (3), 409-441.
- MacKinnon, A. C. (2015). *Feminist bir devlet kuramına doğru*. (Çev. T. Yöney & S. Yücesoy). Metis Yayınları.
- Mill, J. S. (2019). *Kadınların özgürleşmesi*. (Çev. D. B. Aksel). Pinhan Yayıncılık.
- Moon, K. H. S. (2009). Military prostitution and the U.S. military in Asia. *The Asia-Pacific Journal*. 7 (6), 1-10.
- Morgan, P. (2007). Security in international politics: traditional approaches. İçinde A. Collins (Ed.), *Contemporary security studies*, (ss. 13-34). Oxford University Press.
- MyHealthVet. (2012). Don't suffer in silence: VA Offers help for military sexual trauma (MST). 16 Kasım 2020, <https://www.myhealth.va.gov/mhv-portal-web/dont-suffer-in-silence-va-offers-help-for-military-sexual-trauma-mst>.
- Özdemir, Ö. (2015). Savaş ve çatışmalarda şiddetin kurbanları kadınlar. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 8 (39), 310-318.
- Özdemir, Ö. (2016). Değişen uluslararası güvenlik inşasında toplumsal cinsiyet meselesi. *Güvenlik Bilimleri Dergisi*. 5 (2), 33-59.
- Pauwels, J. R. (2019). *Büyük sınıf savaşı 1914-1918*. (Çev. Ç. Sümer). Yordam Kitap.

- Phillips, A. (2015). *Demokrasinin Cinsiyeti*. (Çev. A. Türker). Metis Yayıncılık.
- Polat, O. (2017). Şiddet. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*. 22 (1), 15-34.
- Runyan, A. S. & Peterson, V. (2014). *Global gender issues in the new millennium*. (4. Baskı). Westview Press.
- Sancak, K. (2013). Güvenlik kavramı etrafındaki tartışmalar ve uluslararası güvenliğin dönüşümü. *Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 6, 123-134.
- Sandıklı, A. & Emeklier, B. (2012). Güvenlik yaklaşımlarında değişim ve dönüşüm. İçinde A. Sandıklı (Ed.), *Teoriler Işığında Güvenlik, Savaş, Barış ve Çatışma Çözümleri*, (ss. 3-71). Bilge Adamlar Stratejik Araştırma Merkezi Yayınları.
- Smith, M. E. (2020). *Uluslararası güvenlik*. (Çev. R. Gözen). Felix Kitap.
- Stokes, W. (2015). Feminist security studies. İçinde P. Hough., S. Malik., A. Moran, & B. Pilbeam (Ed.), *International security studies*, (ss. 44-56). Routledge.
- Sylvester, C. (2010). Tensions in feminist security studies. *Security Dialogue Journal*. 41 (6), 607-614.
- Şerbetçi, D. (2013). *Postkolonyal Feminizm bağlamında "küresel kız kardeşlik" kavramının incelenmesi: Hindistan örneği*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.
- Taş, Gün. (2016). Feminizm üzerine genel bir değerlendirme: Kavramsal analizi, tarihsel süreçleri ve dönüşümleri. *Akademik Hassasiyetler Dergisi*. 3 (5), 163-175.
- TBMM. (1995). Pekin deklarasyonu ve eylem planı. 18 Kasım 2020, <https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/kefe/docs/pekin.pdf>.
- TDK. (2020). Şiddet. 24 Haziran 2020, <https://sozluk.gov.tr/>.
- Tickner, A. J. (1997). You just understand: Troubled engagements between Feminists and IR theorists. *International Studies Quarterly*. 41 (4), 611-632.
- Tickner, A. J. (1999). Searching for the princess? Feminist perspectives in international relations. *Harvard International Review*. 21 (4), 44-48.
- Tickner, J. A. (2002). Feminist perspectives on international relations. İçinde W. Carlsnaes (Ed), *Handbook of international relations*, (ss. 275-291). Sage Publications.
- Tickner, A. J. (2004). Feminist responses to international security studies. *Peace Review*. 16 (1), 43-48.
- Torun, Z. (2017). Doktrinde insan güvenliği kavramı: destekleyenler ve eleştirenler. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. 19 (1), 223-241.
- Tunca, B. (2018). Ataerkilliğin sürdürülmesinde kadının rolünü "eşitlik" ve "fark" kavramları üzerinden yeniden düşünmek. *Toplum ve Kültür Araştırmaları Dergisi*. 1 (2), 17-32.
- Tür, Ö. & Koyuncu, Ç. (2010). Feminist uluslararası ilişkiler yaklaşımı: temelleri, gelişimi, katkı ve sorunları. *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, 7 (26), 3-24.
- UNWOMEN. (2021). Facts and figures: ending violence against women. 7 Mayıs 2021, <https://www.unwomen.org/en/what-we-do/ending-violence-against-women/facts-and-figures>.
- Waewer, O. (2008). Toplumsal güvenliğin değişen gündemi. *Uluslararası İlişkiler Dergisi*. 5 (18), 151-178.
- Warren, K. J. (1988). Critical thinking and feminism. *Informal Logic*. 10 (1), 31-44.

Whitworth, S. (2008). Feminist perspectives. İçinde P. D. Williams (Ed.), *Security studies: An introduction*, (ss. 103-115). Routledge.

Wollstonecraft, M. (2017). *Kadın haklarının gerekçelendirilmesi*. (Çev. D. Hakyemez). Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Yayla, A. (2015). *Siyaset bilimi*. (2. Baskı). Adres Yayınları.

Yeter, E. (2016). *Toplumsal cinsiyet bağlamında kadının özneliği ve din*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kahramanmaraş.

Zalewski, M. (2010). Feminist international relations: making sense. İçinde L. J. Shepherd (Ed.), *Gender matters in global politics: A feminist introduction to international relation*, (ss. 28-43). Routledge.

Zencirkıran, M. (2015). *Sosyoloji*. (2. Baskı). Dora Yayıncılık.